

# Сучасна юридична діяльність в правових державах

Олена Чорнобай

Кафедра теорії та філософії права,  
Національний університет “Львівська політехніка”,  
УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,  
E-mail: labau@i.ua

*Abstract – Legal activity as independent legal phenomenon is examined, as an important element of the legal system, the competence of lawyer-specialist is analysed in the decision of separate issues of the day of reformation of the domestic legal system in the processes of adaptation to the European standards.*

*Legal activity, as the independent legal phenomenon, as an important element of the legal system all anymore attracts attention home scientists that from positions of comparative jurisprudence examine this activity in a historical aspect, in the context of development of civil society, system connection with other legal phenomena. Large scientific interest in this range of problems is conditioned first of all by the necessities of reformation of the home legal system, activation of eurointegration processes, in particular and in the field of legal.*

Ключові слова – адвокат, професійна діяльність, компетенція, правові системи, адаптація європейських стандартів.

## Вступ

“З розвитком юридичної теорії та юридичної практики, з проявом тенденцій адаптації й інтеграції права, – зазначають С.Д. Гусарев і О.Д. Тихомиров, – дослідницькі інтереси науковців зміщуються в бік проблем модернізації, стандартизації юридичної роботи, підвищення рівня її ефективності, професійності, а разом з тим і піднесення її соціального статусу. Актуалізуються також питання її наукових засад, перспектив розвитку, наближення до потреб теперішнього стану розвитку суспільних відносин” [1, с. 294].

Безперечно, у науковій літературі вже значне місце займають публікації, присвячені аналізу юридичної діяльності, проте, враховуючи ці напрацювання, ми ставимо мету акцентувати на деяких особливостях професійної діяльності правника, його ролі у розбудові громадянського суспільства і підвалин правової державності, в адаптації євростандартів у правотворчу і правозастосовну сфери нашої держави.

З історії права відомо, що у всі часи суспільство користувалося послугами людей, які вважалися “знавцями права”, адже у Давньому Римі *jus, juris* означало “право”, а з Середньовіччя – *jurista* трансформувалося у сучасну назву професії. У різні історичні періоди роль і значення юридичної професії у суспільстві змінювалися. Так, у Римській імперії правничою діяльністю займалися жерці-понтіфіки, хранителі релігійних традицій, які їх тлумачили при полагодженні конфліктних ситуацій. Згодом, коли право набувало дедалі більше рис світського явища, відокремленого від релігійних традицій, і використовувалося вже не тільки для розв’язання спірних ситуацій релігійного характеру, тогочасні юристи залучалися

до укладання різних угод, складання позовів і скарг, давали поради і брали участь у судових розглядах тощо.

В умовах авторитаризму і тоталітаризму, що були основою правління, юридична діяльність правників професіоналів підпорядковувалася підтриманню правовими засобами антидемократичного політичного режиму. Відповідно нормативно-правове регулювання, юридична техніка законотворчості й правореалізації, що базувалися на засадах юридичного позитивізму, слугували інтересам держави, що фактично суперечили інтересам суспільства, а юридична діяльність позбавлялася елементів творчості, тобто формування і ефективного використання механізму регулювання суспільних відносин. У свідомості радянських людей поняття “правник” асоціювалося з поширеною в той час посадою юрисконсульта, суть якої тогочасною енциклопедією трактувалася як “постійний консультант з юридичних питань в установах, на підприємствах, в організаціях; в СРСР юрисконсульт є службовою особою, на яку покладається *правова робота* (виділено нами. – О.Ч.) в господарських органах, а також в інших установах та організаціях” [2, с. 706].

Такими ж службовими особами із чітко регламентованими обов’язками-функціями була переважна більшість юристів на посадах суддів, прокурорів, працівників правоохоронних органів і т.ін. Як підкреслює російський учений О.Ф. Закомлистов, “...діяльність кожного радянського юриста визначалася його місцем у загальній системі зобов’язань будівництва майбутнього комуністичного суспільства” [3, с. 6]. Тому виходячи з цього постулата, майже кожен радянський юрист (за винятком хіба що дисидентів, як приклад – Л. Лук’яненко) усвідомлював своє моральне і професійне покликання, виходячи із конструктивно-ідеологічних цілей; у втіленні соціалістичної законності, розуміючи справжню суть цієї законності (політичні переслідування, репресивне судочинство тощо). Цілком справедливо сучасні правознавці назвали тогочасних юристів “носіями антагоністичної свідомості, які жили у постійному страху і водночас мали справжню віру у своє право на насилля”. Автори такої констатації далі зазначають: “...Через таке випробування поліцейсько-бюрократичним авторитаризмом, де особистість не розглядалась як самоцінність, а лише всього-на-всього як гвинтик тогочасного державного механізму, пройшло багато європейських держав” [4, с. 99].

За двадцять років незалежності нашої країни під впливом процесів демократизації соціального буття відбулося переосмислення статусу і змісту юридичної діяльності, ролі і місця правника в українському суспільстві. В Україні діють принципи верховенства права, аналогії закону та аналогії права. Тепер можна з більшою впевненістю сподіватися того, що в результаті наполегливих реформаційних змін практика судочинства усе більше наближатиметься до західної моделі прецедентного права, коли стандарти цивілізованого співжиття у соціумі визначаються у

ході судового розгляду. Сучасне українське законодавство як система нормативно-правового забезпечення суспільної взаємодії та активної участі вітчизняних правників стала на непростий шлях євроінтеграційної адаптації, метою якої є досягнення правової конвергенції. Здійснюване із залученням провідних юристів зближення, передбаченого “Планом дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки”, сприяє усуненню розбіжностей за рахунок уніфікації та стандартизації відповідно до норм міжнародного, у тому числі європейського права.

Оскільки юридична діяльність є складовою національної правової системи, то, на думку вчених, “в її розумінні слід враховувати ті особливості, що мають об’єктивне походження та зумовлені специфікою зовнішнього, соціального або правового середовища” [5, с. 357].

Сучасна юридична діяльність у країнах романо-германської правової сім’ї має чітко визначену соціальну спрямованість. На цьому базується сильна, соціально-орієнтована внутрішня політика, що гарантує забезпечення балансу інтересів громадян і стабільність розвитку суспільства. Як відомо, Основним Законом країни ФРН проголошено правовою державою, а це зобов’язує органи державної влади максимально сприяти розвитку інститутів громадянського суспільства, відносини з яким будуються на засадах верховенства права. З огляду на це діяльність чиновників вищого рангу в державному апараті розглядається й оцінюється через призму їх фаховості як професійних юристів. Винятково високі вимоги ставляться до юриста, що працює у сфері управління. Для виконання завдань, пов’язаних з його юридичною діяльністю, він повинен: а) володіти цілісним і цільовим мисленням; вмінням вести переговори і ділові розмови; б) вміти оцінювати інтереси різних суб’єктів правових відносин, аналізувати ризики і реалії неоднозначних ситуацій; в) бути креативним і комунікабельним; г) самостійно приймати оптимальні рішення для подолання конфліктів і поладження суперечок.

У країні, що зберегла монархічну форму правління, на високому рівні уже впродовж багатьох століть залишається престиж юристів. Це передусім пов’язано з винятковою авторитетністю судових інстанцій, зокрема суддів. Вони поряд з адвокатами належать до правничої еліти англійського суспільства. Соціальне становище і високий професійний та моральний статус англійських суддів були здобуті завдяки підтримання ними парламенту у боротьбі з абсолютистськими зазіханнями монархів. Тепер судді

й адвокати, тобто юристи-практики, які й становлять юридичну еліту англійського суспільства, виступають на боці демократичних сил, які чинять правовими засобами опір абсолютизації влади парламенту. Захист прав і свобод людини, відстоювання демократичних засад у суспільних відносинах – чи не ці принципи свідчать про високу правову культуру англійських юристів, про відчуття вищого морального обов’язку та високі місії в суспільстві.

## Висновок

Безперечно, надто складно порівнювати умови і можливості юридичної діяльності вітчизняних правників з тими, що мають їх колеги у високорозвинених європейських країнах. Проте утвердження і розвиток громадянського суспільства в Україні, яка конституційно задекларована як соціальна правова держава, відкриває й перед сучасними поколіннями українських юристів привабливі перспективи, адже враховуючи інтеграцію України в європейський та міжнародний правовий простір, конвергенцію у сфері права, реформування правової системи та чимало інших правових процесів потребують і надалі потребуватимуть фахового супроводження. Отже, справа – за висококваліфікованими юристами, безкомпромісними бійцями “за праве діло”, які можуть забезпечити належний рівень юридичних послуг.

## References

- [1] O.V. Zaichuk, N.M. Onishchenko, Eds. *Porivnialne pravoznavstvo (teoretyko-pravove doslidzhennia)* [Comparative Law (theoretical and legal research)]. Kyiv: Feniks Publ., 2007.
- [2] A.V. Kudrytskyi et al., Eds. *Ukrainskyi Radianskyi Entsiklopedychnyi Slovnyk* [Ukrainian Soviet Encyclopedic Dictionary], 2<sup>nd</sup> ed. Kyiv: Golov. red. URE Publ., 1987.
- [3] A.F. Zakomlistov, *Sudebnaja jetika* [Judicial ethics]. Sankt-Peterburg: Juridicheskij centr “Press” Publ., 2002.
- [4] V.O. Lozovyi, V.O. Rumiantsev et al., Eds. *Evoliutsiia etosu yurysta v Ukraini (istorychnyi ta sotsialno-psykholohichnyi narys)* [Evolution lawyer ethos in Ukraine (historical and socio-psychological essay)]. Kharkiv: Pravo Publ., 2011.
- [5] Yu.S. Shemshuchenko, Eds., *Pravovi systemy suchasnosti: navch. posibnyk dlia mahistiv prava* [The legal systems of modern times: a manual for law masters]. Kyiv: Yurydychna dumka Publ., 2012.